

2. Бріньолфссон Е., Макафі Е. Друга епоха машин: робота, прогрес та процвітання в часи надзвичайних технологій / Е. Бріньолфссон, Е. Макафі. — Київ: К. FUND, 2016. — 236 с.

3. Павловська Л.І. Почесні професійні звання в Німеччині — перекладацький та виховний аспекти (на прикладі звань «Meister» та «Oberingenieur») / Л. І. Павловська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Перекладознавство та міжкультурна комунікація». Випуск 2. — Херсон: ХДУ, «Видавничий дім «Гельветика», 2018. — С. 103–106.

4. Павловська Л.І. Реміснича діяльність в текстах засобів масової інформації Німеччини: тематичний аспект / Л. І. Павловська // Monografia pokonferencyjna. Science, research, development №12. Philology, sociology and culturology (Белград, 29.12.2018–30.12.2018). — Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2018. — С. 60–61.

5. Сидорук Т.В. Інтеграційні процеси в сучасній Європі / Т. В. Сидорук. — Львів: Піраміда, 2010. — 350 с.

6. Сирополис Н.К. Управление малым бизнесом: руководство для предпринимателей / Н. К. Сирополис; пер. с англ. — М.: Дело, 1997. — 675 с.

7. Kindt-Matuschek B. Eine Frau, die meisterlich eine Männerdomäne erobert. [Електронний ресурс] // FreiePresse: Regionen. 21.08.2018. Режим доступу: <https://www.freiepresse.de/erzgebirge/schwarzenberg/eine-frau-die-meisterlich-eine-maennerdomaene-erobert-amp10290914>

8. Ramlow E., Scholz D. Meisterabschlüsse in Ost und West im Vergleich / E. Ramlow, D. Scholz // Berufsbildung in Wissenschaft und Praxis: Sonderheft. — 1991. — S. 54–55.

Воробйова Ж.Ю.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РЕГІОНІ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність аналізу системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні та Європейському регіоні; висвітлено вплив фахівців вищої кваліфікації на соціально-економічний розвиток цих держав, а також оптимізації діяльності національних освітньо-наукових комплексів у світлі вимог Болонського процесу.

Abstract. The necessity of the analysis of research and development departments in post-graduate studies is highlighted. The article focuses on tendency of professionalization of higher education and post-graduate programmes in the EU and Ukraine.

Ключові слова: вища освіта, факультети, науково-дослідні кафедри, професорсько-викладацькі кадри, зміни, розвиток, моделі професійної освіти, первинна освіта, професійна підготовка, тенденція удосконалення, професіоналізації освіти, моделі реформ.

Key words: higher education, faculties, research and development departments, post-graduate studies, changes, development, initial education, improvement, tendency of professionalization of education, models of reforms.

На останні десятиріччя минулого сторіччя і перші роки нового припали значні політичні, соціальні і економічні трансформації, які змінили загальний світоустрій і відкрили людству і молодим, подібним до України, незалежним державам нові горизонти і сподівання.

Україна стала учасником Болонського процесу побудови єдиного європейського освітньо-наукового простору. Освітньо-науковий комплекс підготовки фахівців почав зазнавати трансформацій, які мали і мають тенденції до взаємного пристосування давніх традицій і сучасних європейських вимог. Саме ця тенденція підвищує роль національних освітніх систем, коли існує системний зв'язок між базовими вищими навчально-виховними рівнями та вищим освітньо-науковим комплексом підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Тому є безумовною актуальність дослідження зарубіжного та національного досвіду підготовки і атестації наукових та науково-педагогічних кадрів, аналізу діяльності відповідних систем та провідних тенденцій їх розвитку в Україні та провідних державах Європейського Союзу.

Доцільність проведення порівняльного аналізу посилюється ще й тим, що в Україні система підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації не була предметом наукового вивчення у педагогічній науці. Науковці з освітньої компаративістики Н.В. Абашкіна, К.В. Корсак, Л.П. Пуховська, А.А. Сбруєва та інші з кількох вагомих причин не концентрували свою увагу на діяльності системи підготовки і атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні і за кордоном. Серед цих причин основною є перебування української системи у процесі створення та консолідації з європейською і виходом на лінію стійкого розвитку. Більшість вітчизняних компаративістів є ідеологами сучасної системи педагогічної освіти та фундаторами Академії педагогічних наук. Ними запропоновані важливі пропозиції для українських освітніх реформ на основі досліджень, які сконцентровані переважно у проблемах вищої педагогічної освіти, а також у питаннях загальної і обов'язкової освіти зарубіжних країн. Окремі аспекти діяльності систем вищої освіти стосувалися питань формування екологічної відповідальності, формування духовно-творчого потенціалу студентів, організації і діяльності післядипломної педагогічної освіти, різних аспектів педагогіки вищої школи, підготовки інженерів та інших фахівців тощо. Діяльність аспірантури і докторантури як важливих специфічних педагогічних інституцій України не була предметом наукового аналізу. Так само підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації за кордоном розглядалася як компонент наукової діяльності університетів, а не окремий вид науково-педагогічної атестації кадрів вищої кваліфікації. Отже, необхідність системного дослідження педагогічних і загальнонаукових проблем підготовки та атестації фахівців вищої кваліфікації є безумовною.

Розвиток систем підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні та Європейському регіоні, а також оптимізація діяльності національних освітньо-наукових комплексів у світлі вимог Болонського процесу є вкрай необхідним, адже не викликає сумніву вплив фахівців вищої кваліфікації на соціально-економічний розвиток будь-якої держави.

Вивчення та узагальнення теоретичних питань формування освітньо-наукового комплексу та його складових частин включає аналіз системи підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; з'ясування основних напрямків діяльності аспірантури і докторантури з урахуванням вимог Болонського процесу; дослідження шляхів створення об'єднаного простору вищої освіти в ЕС та Україні; розвиток спільних наукових досліджень та інновацій у сфері важливих континентальних соціально-економічних та інтеграційних процесів.

Методологічною основою для такого аналізу можуть становити системний, логіко-історичний, феноменологічний та комплексний підходи до наукового дослідження, синергетична теорія нелінійності розвитку відкритих систем [1, с. 127]; принципи науковості, історизму, цілісності, соціальної зумовленості, об'єктивності, єдності загальнолюдського і національного, загальної теорії і практики навчання і виховання, освіти і самоосвіти. Під час аналізу загальних питань і діяльності конкретних освітніх і наукових структур використовуються положення теорії пізнання і теорії навчання; положення, викладені в міжнародних та національних документах щодо особливостей еволюції сучасних суспільств і ролі в ній систем вищої освіти та підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації [2, с. 13].

Теоретична основа аналізу може складатися із сучасних теорій суспільного розвитку та участі освітньо-наукового комплексу в забезпеченні прогресу (М. Амосов, А. Гальчинський, О. Білорус, В. Луговий, С. Львовчкін, В. Семиноженко, Е. Тоффлер, Е. Фор, Ф. Фукуяма та ін.); теоретичних засад і положень методології порівняльної педагогіки (Н. Абашкіна, Б. Вульфсон, В. Кларін, К. Корсак, З. Малькова, В. Пилиповський, Л. Пуховська, А. Сбруєва та ін.); загальних концепцій філософії освіти і науки, засад виховання і навчання (В. Андрущенко, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Лутай, М. Максютя та ін.); концептуальних положень щодо організації та розвитку системи післядипломної професійної освіти, поглибленої підготовки, безперервної освіти (В. Бондар, Р. Бойко, І. Жерносек, М. Красовицький, С. Крисюк, А. Кузьмінський, В. Маслов, Н. Ничкало, В. Олійник, Н. Г. Протасова, Т. Сущенко та ін.).

Аналіз підготовки фахівців з вищими освітніми рівнями та їх роль у суспільному розвитку ґрунтується на використанні порівняльного аналізу явищ і фактів за двома напрямками — у часі і в просторі. Хронологічне порівняння дає змогу виявити провідні тенденції розвитку університетського сектору вищої освіти та розширення і модернізації діяльності аспірантури і докторантури як специфічних інституцій підготовки фахівців вищої кваліфікації. Зіставлення у просторі з урахуванням часових змін сприяє виявленню рушійних сил еволюції вищої і післядипломної освіти. А порівняння систем підготовки науковців у провідних державах Європейського Союзу дає змогу застосувати структурно-порівняльний аналіз [3, с. 173] для формулювання висновків щодо стратегії і тактики розвитку освітньо-наукового комплексу України.

В якості основних джерел аналізу пропонуються:

- національні статистичні матеріали, тексти освітніх та інших законів, президентських указів і постанов Кабінету Міністрів України, наказів Міністра освіти та інші офіційні документи;

- матеріали щодо діяльності Вищої атестаційної комісії України і Атестаційної комісії Міністерства освіти і науки України, книги, монографії, статті та інші матеріали національного і зарубіжного походження з питань організації і діяльності систем оцінювання наукових і науково-педагогічних працівників;

- матеріали і документи міжнародних організацій стосовно вищих рівнів освіти, аспірантури і докторантури: щорічники та інші видання ЮНЕСКО; статистичні видання «Education at a Glance. OECD Indicators» Організації економічного співробітництва і розвитку різних років; Міжнародної організації праці; Комісії Європейського Союзу; Ради Європи; Центру з вищої освіти у Бухаресті (CEPES) та ін.;

- матеріали Європейської мережі інформації і документації в галузі освіти-EURYDICE (Європейський освітній тезаурус, тритомний Європейський педагогічний глосарій та ін.);

- матеріали європейської педагогічної періодики (насамперед — видання CEPES «Higher Education in Europe» і ЮНЕСКО — «Prospects» [4]), міжнародних та всеукраїнських конференцій, Інтернету тощо [5];

- наукові праці (монографії, дисертації, статті) українських і зарубіжних учених, в яких розглядаються питання вищої, неперервної і післядипломної освіти.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше в Україні досліджується формування і діяльність упродовж років незалежності національної системи підготовки і атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації з використанням матеріалів українських і зарубіжних статистичних служб, законів і урядових постанов, публікацій у періодичних і неперіодичних виданнях. У рамках теорії та історії педагогіки науковцями досліджено діяльність аспірантури і докторантури в сучасній Україні і виконано порівняльний аналіз з аналогічними системами підготовки науковців у провідних державах Європейського Союзу — Великобританії, Франції, Німеччині та Італії. Ними визначено також особливості організації аспірантури і докторантури в цих та інших європейських країнах, встановлено спільні та індивідуальні тенденції їх розвитку. Застосований широкий синергетичний підхід до вивчення подібного комплексного об'єкту з урахуванням сучасних теорій суспільно-соціального розвитку і підвищення значення освітньо-наукового комплексу (у першу чергу, досягнень і відкриттів науковців) в технологічному і соціальному прогресі держав. Теоретичне значення досліджень даної галузі полягає в тому, що в теоретичній педагогіці України здійснено систематичну наукову конкретизацію загальних педагогічних, філософських і соціальних уявлень про цілі та особливості діяльності системи підготовки і атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації з урахуванням провідних сучасних соціокультурних детермінантів, поглиблено пошук нових засобів збереження провідного інтелектуального, наукового і технологічного становища країн; прискорено формування загальноєвропейського

простору вищої освіти і організацію фундаментальних наукових досліджень, що ведуть до технологічних проривів та інновацій.

Відтак, принципового значення набуває визначення нової ролі і стратегічного значення розширення підготовки науковців вищої кваліфікації, модернізації діяльності аспірантури і докторантури в Україні, урахування в цьому процесі досягнень теорії і практики розвинених країн Європи і світу, формуванні на цій теоретичній основі висновків і пропозицій.

Література

1. Євтодюк А.С. Синергетика і освіта ХХІ століття // Освіта і управління. — 2002. — Т.5. — №3. — С. 127–135.
2. Коваленко О.П. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти // Іноземні мови в навчальних закладах. — Педагогічна преса, 2003. — С. 13–15.
3. Лащихіна В.Ю. Науково-педагогічна діяльність професорсько-викладацького складу в університетах Франції на сучасному етапі / В. Лащихіна // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб. наук. пр. / за заг. ред. М. Євтуха. — К.: КНЛУ–НМАУ, 2008. — Вип. 37. — С. 173–175.
4. Education at a Glance. OECD Indicators. Edition 2001, 2002, 2005, 2008. Key data on Education in Europe. — 2005.

Дутканич Н.Ф.

учитель загальноосвітньої школи №253, м. Київ

Петюх В.М.

кандидат економічних наук, професор

завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА РІВНІ ДОПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Підприємницька культура трактується як здатність особистості втілювати ідеї у сферу економічного життя, як інтегрована якість, що базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до ризику, а також спроможності планувати та організовувати підприємницьку діяльність. На нашу думку, підприємницька культура — це інтегральна психологічна якість особистості, яка проявляється в мотивованій здатності до творчого пошуку та реалізації нових економічних ідей і дає змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному, професійному, соціальному житті. Наявність підприємницької культури дає змогу особистості знаходити та застосовувати оптимальне поєднання ресурсів у процесі виробництва, створювати і впроваджувати в економічне життя суспільства інновації, йти на певний ризик, необхідний для виконання поставленої мети. Для цього підприємець повинен мати ділові та особистісні якості, володіти лідерськими якостями, уміти розв'язувати конфліктні ситуації, приймати рішення в умовах невизначеності, працювати в команді,